

สังคมวัฒนธรรมคนหาปลาแม่น้ำโขง บนพรมแดนไทย-ลาวตอนบน

๘





สังคมและวัฒนธรรมคนหาปลาแม่น้ำโขง บนพรมแดนไทย-ลาวตอนบน

สองฝั่งแม่น้ำโขงบริเวณพรมแดนไทย-ลาวตอนบนมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายทั้งไทลื้อ เช่น หาดบ้าย หาดทรายทอง คนเมือง และคนลาวที่มีการอพยพข้ามพรมแดนตั้งถิ่นฐานและหากินตามลำน้ำโขง บางชุมชนคนในชุมชนยังไม่มีสัญชาติเนื่องจากอยู่ติดพรมแดน

การศึกษานี้จะเน้นไปที่วิถีการผลิตและวัฒนธรรมในการจัดการทรัพยากรแหล่งหาปลาในแม่น้ำโขงเป็นหลัก การศึกษาพบว่า วิถีการผลิตของคนในชุมชนริมแม่น้ำโขงแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มหลักๆ คือ กลุ่มที่มีวิถีชีวิตและการผลิตที่พึ่งพาแม่น้ำเป็นหลัก และกลุ่มที่พึ่งพาแม่น้ำควบคู่กันไปกับการทำเกษตรบนที่สูง มีรายละเอียดดังนี้

๑. กลุ่มคนที่มัวกัฮัวตและการผลิตที่พึ่งพาแม่น้ำโขงเป็นหลัก

คนกลุ่มนี้มีอาชีพหลัก คือ การหาปลา เก็บโก เก็บเตา และการทำเกษตรริมโขง รวมไปถึงคนขับเรือรับจ้างและเป็นคนหาปลาที่มีเรือยนต์วิ่งรับจ้างขนส่งสินค้าระหว่างไทย-ลาวรวมถึงการรับจ้างนำนักท่องเที่ยวล่องแม่น้ำโขง คนกลุ่มนี้ส่วนมากจะเป็นคนที่อยู่ในหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขงและใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงโดยตรงทั้งด้านอาหารและสมุนไพร และด้านเศรษฐกิจ

คนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนที่ตั้งอยู่ริมน้ำใกล้จุดที่มีการหาปลาหรือที่คนหาปลาเรียกว่า “ลั้ง” ด้วย เพราะในอดีตการหาปลาเป็นอาชีพหลัก อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันสัดส่วนคนหาปลาเป็นหลักเริ่มลดน้อยลง เนื่องจากต้นทุนในการหาปลาเพิ่มขึ้นและการลดลงของจำนวนปลาที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศน์แม่น้ำโขง

ในอดีตคนหาปลาไม่ได้หาปลาเพียงพื้นที่หาปลาใกล้หมู่บ้านเท่านั้น แต่ยังขึ้นล่องหาปลาตามลำน้ำโขง รวมทั้งข้ามถิ่นไปยังประเทศเพื่อนบ้าน

เมื่อประมาณ ๒๐ ปีที่แล้ว คนหาปลาในบริเวณอำเภอเชียงของมีการรวมกลุ่มกันเพื่อไปหาปลาในบริเวณทางเหนือของแม่น้ำโขงเข้าไปถึงเขตพม่า เช่น อู่ยสาร ระวังศรี ที่เคยไปหาปลาไกลถึงพม่าจนมีเพื่อนอยู่ที่นั่น แต่ครั้งในการไปหาปลาก็จะใช้เวลาประมาณ ๗-๑๐ วัน

การรวมกลุ่มของคนหาปลาส่วนใหญ่จะเป็นเครือข่ายติดกันประมาณ ๓-๔ คน เอาเรือขึ้นไปหาปลามาขายได้เงินครั้งละประมาณ ๕,๐๐๐ บาท ต่อคน ซึ่งเป็นรายได้ที่ดี และหาเลี้ยงครอบครัวได้อย่างสบาย

การไปหาปลาก็ไม่ยุ่งยากอะไรอาศัยความสัมพันธ์และการรู้จักเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นประจำหมู่บ้านที่ขึ้นไปหาปลา รวมถึงมิตรสหายตามลำน้ำที่ตั้งเพิงหาปลา เมื่อหาปลาได้ก็จะแบ่งปันกันกิน แต่ปัจจุบันการเดินทางขึ้นไปหาปลาในทางตอนบนของแม่น้ำโขงแบบนี้ไม่มีแล้ว คนหาปลาบอกว่า เนื่องมาจากเสี่ยงอันตราย ประกอบกับปลาทางตอนเหนือของแม่น้ำโขงลดลง และกระแสน้ำที่แรงจากเรือขนาดใหญ่ที่ล่องลงมาทำให้เรือหาปลาล่มเสี่ยงมากกว่าเก่า

ตลอดลำน้ำโขงจะพบกระท่อมเพิงพักที่ทำมาจากไม้ไผ่อย่างง่าย ๆ ที่คนหาปลาปลูกสร้างอยู่ทั่วไปตามเกาะ แก่ง หาด ดอนทราย พบเห็นได้ตลอดทั้งปี แต่พบมากที่สุดในฤดูน้ำลด เช่น บริเวณหาดแฮ่ ซึ่งส่วนมากจะเป็นคนหาปลาจากประเทศลาว บริเวณดอนโป่ง ดอนแวง ชุมชนหาปลาที่มีชื่อเสียงในบริเวณนี้คือ ชุมชนบ้านหาดไคร้ ซึ่งเป็นชุมชนที่จับปลาบึกมานานกว่า ๔๐ ปี บ้างก็สร้างแพตามใกล้ฝ้าหาปลา เช่น บริเวณเหนือผากันตุง

ส่วนกลุ่มคนที่พึ่งพาแม่น้ำโขงในการทำการเกษตรนั้นจะอาศัยริมหาดทรายแม่น้ำโขงและดอนทรายในการทำการเกษตรในช่วงที่น้ำลดและหาดทรายไหลพันน้ำ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนตลอดลำน้ำโขงในบริเวณอำเภอเชียงของโดยเฉพาะบ้าน

หาดบ้าย หาดทรายทอง บ้านหัวเวียง บ้านสบสม บ้านหาดไคร้ การทำเกษตรริมโขง เป็นฐานรายได้อีกทางหนึ่งสำหรับคนริมน้ำ ซึ่งรายละเอียดในส่วนนี้จะกล่าวถึง ในบทที่ว่าด้วยการทำเกษตรริมโขง

สำหรับคนในชุมชนริมแม่น้ำโขงแล้ว แม่น้ำโขงไม่ได้มีความหมายเพียงแค่ แหล่งอาหารและรายได้เท่านั้น แต่แม่น้ำโขงยังเป็นแหล่งน้ำในการอุปโภคบริโภค ทั้งน้ำในการเกษตร น้ำดื่มและน้ำใช้ในครัวเรือน โดยการนำน้ำมาแกว่งสารส้มก่อน บางชุมชนจะขุดหลุมทรายเพื่อกรองเอาน้ำสะอาดมาใช้

นอกจากนั้น แม่น้ำโขงยังเป็นพื้นที่ในการพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นพื้นที่ทาง สังคมที่คนในชุมชนใช้ในงานพิธีสำคัญ เช่น งานประเพณีการไหลเรือไฟในช่วง ออกพรรษาที่ปัจจุบันยังมีการปฏิบัติอยู่ที่บ้านห้วยลึก และประเพณีการแข่งเรือ ในช่วงปลายเดือนเมษายนซึ่งจัดที่เชียงของเป็นประจำทุกปี เป็นต้น

๒. กลุ่มคนที่พึ่งพาแม่น้ำโขงควบคู่กันไปกับการผลิตอย่างอื่น

กลุ่มนี้ส่วนใหญ่ทำนา ทำสวน ทำไร่ ไร่ข้างทั่วไป หรือมีอาชีพหลายอย่าง ประกอบกัน คนกลุ่มนี้ลงหาปลาเป็นรายได้เสริมหรือเป็นอาหารในครอบครัว นอกจากนั้นยังเก็บไข่ เก็บเตาขายเป็นรายได้หลักในฤดูแล้ง

คนกลุ่มนี้ก่อนไปทำสวนทำไร่ในตอนเช้า อาจไปใส่ไซล์ดักปลา หรือปักเบ็ด ทิ้งไว้ เมื่อถึงตอนเที่ยงหรือเสร็จภารกิจในสวนในไร่ก็ค่อยกลับมาใจ หรือยามเย็น เมื่อทำสวนเสร็จก็ไปทอดแห ไซ้มองยัง เพื่อหาปลามาเป็นอาหารในครอบครัว หากวันใดไม่ไปทำไร่ ทำสวนตกเย็นก็ชวนเพื่อนบ้านไปใส่มองทิ้งไว้แล้วพุงนี้เข้า ก็ไปใจเพื่อเป็นอาหาร เหลือจากการกินก็เอาไปขาย

บางกลุ่มก็อาศัยเวลารว่างหลังจากที่ไม่ได้ทำไร่ลงหาปลาในแม่น้ำโขง ส่วนมาก จะพบที่หมู่บ้านซึ่งอยู่ใกล้ๆ กับบริเวณคอนผีหลง เช่น บ้านหาดบ้าย บ้านดอนที่บ้านผากูป เป็นต้นวิถีชีวิตแบบนี้ ชาวบ้านเรียกว่า “การหาอยู่หากินกับธรรมชาติ”

โม่-ลั้ง-ลวง พืชที่หาปลาแม่น้ำโขง

คนหาปลาเรียกพื้นที่หาปลาในแม่น้ำโขงว่า “โม่” หรือ “ลั้ง” โดยส่วนใหญ่ จะเรียกว่า โม่หรือลั้ง มีที่เดียวที่เรียกว่า ลวง คือ ลวงไหลมองปลาปักที่ดอนแขวง บ้านหาดไคร้

โมงหรือลั้งเป็นพื้นที่ส่วนรวมหรือพื้นที่หน้าหมู่บ้านของชุมชนริมน้ำโขง ลั้งแต่ละแห่งจะมีระบบการจัดการโดยคนที่รวมกลุ่มหาปลาด้วยกันในลั้งนั้น โดยเฉพาะการ “เพี้ยลั้ง” หมายถึงการทำความสะดวกลั้งโดยการเอาเศษไม้ขอนไม้ออกจากท้องน้ำที่ไหลมอม เพื่อจะได้หาปลาง่ายและไม่ให้อุปกรณ์ในการหาปลาเสียหาย

ในการเพี้ยลั้งจะมีการนัดหมายมาร่วมกันทำ ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม ก่อนที่จะถึงเวลาที่ปลาจะอพยพขึ้นมาวางไข่ คนหาปลาที่ไม่สามารถมาช่วยทำความสะอาดลั้งได้ก็จะนำเหล่า ไก่ หรือเงินมาชดเชยแรงงานของตนเอง

นอกจากจะมีการทำการเพี้ยลั้งแล้ว คนหาปลาตามลั้งต่างๆ ยังได้มีการจัดคิ่วไหลมอม เช่น ที่บ้านปากอิ่งได้คนหาปลาจะจัดคิ่วไหลมอมโดยยึดเอาคนที่มาถึงแม่น้ำโขงในแต่ละวันเป็นคิ่วที่ ๑ และคนที่มาต่อๆ มากี่เป็นคิ่วต่อไป

ส่วนใหญ่ลั้งทุกลั้งคนหาปลาภายนอกชุมชนสามารถเข้ามาหาปลาโดยไม่ได้กำหนดว่าเป็นคนในชุมชนหรือไม่ เช่น ลั้งคคสละหรือลั้งปากงาว บ้านห้วยลึก ตำบลม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น ที่มีคนหาปลาจากบ้านเวียงดอนชัย บ้านสบสม บ้านปากอิ่ง อำเภอเวียงของ บ้านแจ่มป่อง อำเภอเวียงแก่นไปหาปลาในลั้งคคสละเป็นบางช่วงฤดู

มีบางลั้งเท่านั้นที่มีการเก็บเงินจากคนหมู่บ้านอื่นที่เข้ามาหาปลาในลั้ง เช่น ลั้งบ้านปากอิ่งได้ที่เคยเก็บเงิน ๓๐๐ บาทต่อเรือหนึ่งลำที่จะหาปลาในลั้ง แต่ปัจจุบันระบบนี้ได้ถูกยกเลิกไป

พิธีกรรมและความเชื่อในการหาปลา

คนหาปลาในแม่น้ำโขงบริเวณที่ทำการศึกษามีพิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการหาปลา เรือ ปลา และเครื่องมือหาปลา เช่นเดียวกับชุมชนหาปลาอื่นๆ ในลุ่มน้ำโขง

ความเชื่อเมื่อออกรหาปลา

เมื่อเอาเรือออกไปหาปลาในแต่ละครั้ง คนหาปลาทุกคนจะมีการบนบานบอกกล่าวกับเรือของตัวเองด้วยปากเปล่าเสียก่อนเพื่อให้เกิดความมหาน เช่น บนว่าในวันนี้อให้ได้ปลาเยอะๆ เมื่อได้ปลาเยอะก็จะทำการเลี้ยงเรือ แต่ถ้าหาปลาไม่ได้ก็ไม่ได้เลี้ยงเรือ การบนบานเรื่อนั้นคนหาปลามีความเชื่อว่า เรือของตัวเองมีสิ่งที่ตัวเองเคารพนับถือคอยคุ้มครองอยู่ ควรให้ความยำเกรง ไม่กล่าวลบหลู่

คนหาปลา บางคนก็มีความเชื่อว่า ถ้าเอาไม้พายเรือกระทุ้งกลางลำเรือจะหากินไม่หิว

ความเชื่อเรื่องเครื่องมือหาปลา

สุขสันต์ ธรรมวงค์ นักวิจัยบ้านหาดบ้ายและเป็นคนหาปลาด้วยมีความเชื่อในเรื่องของการทำเครื่องมือประเภทเบ็ด สุขสันต์เชื่อว่า ถ้าผูกเบ็ดในตอนเย็นก่อนที่จะมีคนเข้ามาบ้านหรือในช่วงที่มีคนตายในหมู่บ้านถ้าผูกเบ็ดก่อนวันที่เขาจะไปส่งศพได้จะทำให้หิว ส่วนคนหาปลาในแถบตัวเมืองเชียงของเชื่อว่า ถ้าผูกเบ็ดคันไหนก่อนก็ต้องใส่เบ็ดคันนั้นก่อนเบ็ดทุกคัน เพราะจะทำให้หิว ขณะที่คนหาปลาบ้านห้วยลึกเชื่อว่า เมื่อไปใส่เบ็ดตอนบักเบ็ดคันแรกต้องกลั้นหายใจแล้ววกน้ำโขงใส่ปาก ๓ ครั้งจะทำให้หิว

ความเชื่อเรื่องเรือ

เมื่อจะซื้อเรือหรือทำเรือจะต้องมีการดูตาเรือ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการเลือกเรือเพื่อใช้ในการหาปลา คนหาปลาที่เป็นช่างเมื่อต้องการเรือก็จะตัดไม้มาทำเอง ไม้ที่นิยมเอามาทำเรื่อนั้นก็เป็นไม้แห้งเงา ไม้ขอนดำหรือไม้ไค้ขนงไม้แห้งเงาคือไม้ที่ขึ้นอยู่ริมห้วย ซึ่งจะไหลมาคนละทิศแล้วไหลมาบรรจบกันคือ มีห้วยสองห้วยไหลมาบรรจบกันตรงไหนแล้วมีไม้ขึ้นอยู่เรียกว่า ไม้แห้งเงา เมื่อเราเดินไปเราจะเห็นเงาของต้นไม้อยู่ในน้ำ เมื่อเจอก็ตัดลงมา และที่สำคัญต้องเป็นไม้ตะเคียน ไม้แคน ไม้ซ้อ ไม้แดงน้ำ เพราะไม้เหล่านี้เป็นไม้มีผีประจำต้นไม้เป็นเจ้าของ ถ้าไม้ต้นหนึ่งทำเรือได้ ๓ ลำ ในเรือ ๓ ลำนี้ถ้าใครได้เอาเรือลงน้ำก่อนก็จะหาปลาได้เยอะ ก่อนตัดต้นไม้ก็จะมีการเซ่นไหว้เจ้าที่เสียก่อนเพื่อขออนุญาตตัดไม้

ไม้ต่อมาคือ ไม้ไค้ขนง หมายถึงไม้ที่ไค้ลงมาจากเอง แต่ถ้าเป็นไม้ตะเคียนจะทำให้ได้ปลาใหญ่ คนหาปลาเชื่อว่าสามารถที่จะส่งเรือของตนได้แต่ต้องเลี้ยงเรือให้ดี

แต่ไม้อื่นก็ใช้ได้เช่นกันในกรณีที่ไม้ไค้ขนงก็จะมีการไปซื้อมาจากที่อื่นหรือจากคนที่รู้จัก การดูเรือก็จะดูที่ตาซึ่งมีอยู่บนไม้แต่ละแผ่นที่เลือกมาทำเรือว่าเข้าลักษณะที่เป็นไม้มงคลหรือไม่ การดูตาเรือของเรือแต่ละลำก็เป็นการทำทอความรู้อมาจากคนรุ่นต่อรุ่น

ลักษณะของตาเรือที่ดีและทำให้หมาง คือ ตาห้อยเงิบหมายถึงตาที่อยู่บริเวณที่คนหาปลาใช้ห้อยปลา ตาสามเส้นหมายถึงตาสามตาที่อยู่บนพื้นเรือ ลักษณะเหมือนก้อนเส้า ตาชนะน้ำหมายถึงตาที่อยู่ระหว่างเครื่องเรือกับคนนั่ง ตาปลดปลาหมายถึงตาที่อยู่บริเวณที่คนหาปลานิยมปลดปลาออกจากมวง

ลักษณะของตาเรือที่ทำให้ไม่หมาง คือ เรือที่มีตาจั้งอนคือมีตาอยู่ข้างหลังบนพื้นเรือ ถ้าใครให้หรือได้มากก็จะทำให้เจ้าของต้องเจ็บป่วยหรือหาปลาได้ไม่หมาง อยู่ตลอดเวลา ก่อนจะซื้อเรือหรือทำเรือต้องดูก่อน ตาบนพื้นซึ่งอยู่ตรงกลางเรือนี้เป็นตาไม่ดีเรือจะลมน้ำได้บ่อย

บางคนเลี้ยงไม้มาแล้วแต่มีตาหมางอยู่ทางด้านโคนต้นไม้ก็นิยมแก้เคล็ดด้วยการเอาทางโคนไม้มาเป็นหัวเรือเพราะมีตาหมางอยู่ แต่ส่วนมากเวลาทำเรือจะไม่ค่อยนิยมเอาทางโคนไม้มาใช้ทางหัวเรือ

เมื่อได้เรือมาใหม่ๆ คนหาปลาต้องเลี้ยงเรือก่อน การเลี้ยงเรือก็แล้วแต่ความเชื่อของแต่ละคน บางคนตอนเลี้ยงก็ให้ผู้หญิงเดินเข้าไปก่อนให้เหยียบพื้นเรือไปจนสุด เวลาเหยียบก็ให้ผู้หญิงพูดไปด้วยว่า เรือลำนี้ทำไมไม่มันอ่อนจัง เพื่อเป็นการปราบนางเรือ เวลาเข้าก็เข้าทางท้ายเรือต้องไปออกทางหัวเรือ เมื่อเข้าทางหัวต้องออกทางท้ายเรือ การทำอย่างนี้มีเฉพาะบางคนเท่านั้น บางคนก็ห้ามผู้หญิงขึ้นหัวเรือ

ถ้าได้ปลามาแล้วจะเลี้ยงเรือเวลาทำอาหารเลี้ยงเมื่อเลี้ยงเสร็จก็เรียกคนอื่นทั้งที่เป็นญาติพี่น้องและไม่ใช่ญาติพี่น้องของตัวเองมากินด้วย เครื่องเลี้ยงเรือส่วนมากจะเป็นเหล้าและไก่

ความเชื่อเรื่องหมาง-แก่

คนหาปลาจะมีความเชื่อเรื่องหมาง-แก่ หรือพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่ไม่สมควรปฏิบัติขณะออกหาปลา เช่น มัดเบ็ดอันใดเป็นอันแรกต้องใส่เบ็ดอันนั้นเป็นอันแรกจะทำให้หมาง หรือลงไปใส่เบ็ดต้องไม่บ้วนปากด้วยน้ำลาย หากกระทำถือว่าแก่ ไม่หมาง เป็นต้น

ความเชื่อเหล่านี้ได้รับการสืบทอดมาจากคนรุ่นเก่าที่ได้ถือปฏิบัติกันมา ตกทอดให้คนรุ่นหลังได้ยึดถือปฏิบัติเคารพต่อธรรมชาติ



นอกจากนั้นแล้วยังมีเรื่องเล่าตำนานต่างๆ ที่คนเฒ่าคนแก่เล่าให้ฟัง มีการเล่าขานถึงประวัติ คำสอน ถึงอันตรายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ผ่านเรื่องเล่าตำนาน คนหาปลาจะต้องนำมาคิดสิ่งไหนเป็นจริงก็ต้องปฏิบัติตามอย่าฝ่าฝืน เพราะคนเฒ่าคนแก่ที่บอกสอนมีประสบการณ์มากกว่าเรา และเคารพในความเชื่อและศรัทธาซึ่งกันและกัน ดูแลรักษาเกื้อกูลกัน

ประเพณีที่สำคัญของชุมชนริมน้ำโขง

ประเพณีของคนริมน้ำโขงที่มีความสำคัญและเกี่ยวพันกับแม่น้ำโขงได้แก่

๑) ประเพณีไหลเรือไฟและแข่งเรือของบ้านห้วยลึก และหมู่บ้านต่างๆ ที่อยู่ทางฝั่งลาวซึ่งจะทำในช่วงออกพรรษาของทุกปี

๒) ประเพณีการจุดบั้งไฟที่ต้องมาจุดริมน้ำโขงของบ้านหาดบ้าย หาดทรายทอง

๓) ประเพณีแข่งเรือที่อำเภอเชียงของ

๔) ประเพณีปีใหม่เมือง (สงกรานต์)

๕) ประเพณีบวงสรวงเจ้าพ้อผาถ่าน ชมรมชาวเรือจัดขึ้นในวันที่ ๒๐ เมษายนของทุกปี บริเวณผาถ่าน ชาวเรือเชื่อว่าเจ้าพ้อผาถ่านเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้องเรือและคนเรือ รวมทั้งคนหาปลาให้ปลอดภัยจากการเดินเรือ

ประเพณีที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นประเพณีที่คนริมน้ำยังคงสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่า คนริมน้ำโขงไม่ได้อาศัยแม่น้ำโขงเป็นฐานเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่คนริมน้ำโขงยังได้ให้ความเคารพต่อแม่น้ำโขงด้วย ซึ่งความเคารพเหล่านี้ถูกสื่อผ่านประเพณีต่างๆ ที่คนริมน้ำโขงได้ร่วมกันกระทำขึ้น

วัฒนธรรมการแบ่งปันของชุมชนริมน้ำโขง

คนริมน้ำโขงมีวัฒนธรรมที่สำคัญคือวัฒนธรรมของการแบ่งปันกัน เช่น กรณีลี้ภัยหาปลาที่บ้านห้วยลึก แม้ว่าจาวบ้านห้วยลึกจะเป็นผู้ดูแลรักษาลี้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จาวบ้านห้วยลึกจะเป็นเจ้าของลี้แต่เพียงผู้เดียว เพราะคนบ้านอื่นก็จะมาหาปลาที่บ้านห้วยลึกด้วยเช่นกัน

ในส่วนที่บ้านหาดบ้าย หาดทรายทองซึ่งมีการทำคั้งนั้นก็จะมี การแบ่งปันกันเช่นกันเพราะการเลือกพื้นที่ในการทำคั้งนั้นคนที่ เป็นเจ้าของพื้นที่แม้จะไม่ได้

ร่วมทำคั้งด้วยก็จะได้รับการแบ่งปันปลาจากกลุ่มคนที่ทำคั้งด้วยเช่นกัน

ในกรณีการซื้อขายปลา ถ้าไม่ใช่พ่อค้าแต่เป็นคนที่คุณเคยกันกับคนหาปลาก็จะมีการขายปลาให้ในราคาที่ เป็นกันเองคือถูกกว่าราคาขายทั่วไป หรือได้ปลามากกว่าปกติ เช่น ถ้าซื้อปลาตัวใหญ่ก็จะได้ปลาตัวเล็กเป็นการแถมไปด้วย

วัฒนธรรมการแบ่งปันนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนหาปลาด้วยกันเองกับคนในชุมชน และคนหาปลากับคนภายนอกชุมชน

เส้นทางปลาเส้นทางคนบนสายน้ำโขง

ปลาจากแม่น้ำโขงไม่ได้หล่อเลี้ยงเฉพาะคนในชุมชนริมโขงเท่านั้น แต่ยังได้เดินทางออกไปเลี้ยงผู้คนย้งที่ต่างๆ ปลาบางส่วนออกเดินทางมาภัตตาคารหรูในเมืองใหญ่ ปลาบึกที่บ้านหาดไคร้ครั้งหนึ่งมันเคยเดินทางไปไกลถึงกรุงเทพ และชลบุรี

ระบบการซื้อขายปลานั้นจะมีพ่อค้าปลาไปรับซื้อถึงที่ บางคนก็มีการจองเป็นลูกค้าประจำ เมื่อคนหาปลาได้ปลา ก็จะเก็บไว้ให้ จากนั้นจะนำไปขายส่งตามภัตตาคารใหญ่ๆ ในเมือง บ้างก็ขายต่อๆ กันไป

ที่บ้านปากอิงคนซื้อปลาจะเป็นคนในหมู่บ้านที่คอยรับซื้อปลาไปขายต่อในเมืองอีกที่

ในการซื้อขายปลานั้น คนหาปลาจะเป็นคนกำหนดราคาปลาขึ้นมาเอง นี่คงเป็นเพียงสิ่งเดียวที่คนริมน้ำโขงสามารถตั้งราคาขายขึ้นมาเองได้ เพราะสินค้าต่างๆ เช่น สินค้าเกษตรคนที่ไม่สามารถกำหนดราคาเองได้

สำหรับคนหาปลาทางฝั่งลาว พวกเขาจะขายปลามายังฝั่งไทยเนื่องจากได้ราคาดีกว่า

พ่ออินเขียน อ่อนคำเหลือง คนรับซื้อปลาเล่าว่า “สมัยก่อนจะล่องเรือจากบ้านสบสม อำเภอเชียงของลงไปตามแม่น้ำโขงจนถึงผาไต่ บ้านห้วยลึก และที่คกสละ (บริเวณปากงาว) บ้านแจ่มป่อง อำเภอเวียงแก่น สบอิง (บ้านปากอิงใต้) จะรับซื้อปลาจากคนหาปลามาขายอีกทอดหนึ่ง แต่ตอนนี้ไม่ใช่เรือแล้วใช้วิธีการโทรศัพท์ถามเอา ช่วงที่ปลาหายากก็ใช้มอเตอร์ไซค์เข้าไปในหมู่บ้านมันถูกกว่า”

นอกจากปลาเดินทางไปเลี้ยงผู้คนผ่านพ่อค้าคนกลางแล้ว ปลาจากแม่น้ำโขงยังเดินทางไปเลี้ยงคนโดยผ่านระบบความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น เป็นของฝาก



ของต๋อนเมื่อมีการแวะเวียนไปเยี่ยมเยียนกันโดยมีปลาเป็นของฝาก

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าปลาจากแม่น้ำโขงไม่ค่อยมีขายในตลาด
เซียงของเหมือนแต่ก่อน เนื่องจากปลาน้ำโขงเป็นที่ต้องการของตลาด ปลาจึงถูกส่งไป
ตามร้านอาหารใหญ่ๆ ในเมือง คนในท้องถิ่นที่ไม่ได้หาปลาจึงหาปลาแม่น้ำโขง
กินยากขึ้นทุกวัน

